

Намик Кабил и Радмила Гикић Петровић

ПОВИШЕНА СЕНТИМЕНТАЛНОСТ

Намик Кабил (1968), филмски редитељ и писац, аутор је неколико награђиваних сценарија, између осталог и за играни филм *Код амице Идриза*. Његов филм *Информативни разговори* добитник је Награде „Срце Сарајева“ за најбољи документарни филм на Сарајевском филмском фестивалу 2007. године, а после и других међународних награда. Играни филм *Чувари ноћи*, за који је написао сценарио и режирао га, имао је 2008. године светску премијеру на Венецијанском филмском фестивалу.

Аутор је романа *Сам* (2004), *Amarcord* (2015), *Исијавање* (2019), *Yesterday* (2021), *Бескућник* (2023), као и неколико драма. За роман *Бескућник* добио је 2024. регионалну Награду „Предраг Матвејевић“. Живи у Сарајеву.

Радмила Гикић Петровић: Свој први роман *Сам* објавили сте 2004. године, као филм свесџи, о чему је писао књижевни критичар Енвер Казаз. Радња се дешава у Сарајеву, а овећ ћеће се шој шемми враћати у роману *Yesterday*. Како сте се одлучили да из филмској свеџа, условно речено, пређеће у књижевност?

Намик Кабил: Увијек сам нешто пискарао и писао, и прије филма и сценарија. Ипак, пресудно је било када сам схватио да имам више прича које желим испричати него што имам продукцијских капацитета да бих такве приче

филмски реализовао. Мислим да ми је причање приче најважније и у коначници ме је таква чињеница задржала у књижевности и дуже него што сам очекивао.

Р. Г. П.: После скоро десет година, 2015. објавили сте групу роман *Amarcord*, који је Андријана Цојф назвала „Холивудском вожњом кроз њаучину сјећања“, са шемом избељивања, а роман је добио наслов њо истоименом филму Федерика Фелинија. Поједине наслове у Вашем четвртом роману *Yesterday* преузели сте такође од Федерика Фелинија, *Сенлија* Кјубрика или *Пола Макрејна*. Да ли то значи повраћање на стара времена и размишљања о пролазности живота?

Н. К.: Наслањање на познате наслове, понекад и култне, није нешто претјерано ново. Да споменем само неке рецентне примјере: Карл Уве Кнаусгор има обимно аутобиографско дјело које се зове *Моја борба*, а нобеловац Фосе објавио је *Исијавање*, као што сам се и сам наслонио на овај Кјубриков филм. Мислим да је важније шта такво опредјељење донесе или не донесе читаоцима, а о томе није на мени да судим.

Р. Г. П.: Са романом Yesterday њоно-во се враћаће, у књижевном смислу, у Сарајево. А њознаћа је и њесма Биџлса са истѡименим насловом. Јунаци ѡрича у истѡведном ѡноу, и мушкарци и жене, из ѡи су ѡрада. Изѡледа да они, ма ѡде да живе, живе у ѡрошлостѡи. Да ли су ѡ ѡуди који никако не моју да живе у будућностѡи, ѡуди који су ѡредуѡ чекали да ѡресѡане ратѡ?

Н. К.: Рат је, знамо, слојевито и дубоко трауматично искуство и чини ми се да је још увијек јако пуно заглављености у таквој прошлости. Занимљив је тај болни парадокс, жељели смо тако очајнички да рат прође и престане, а он је након формалног завршетка наста-вио да живи у нама.

Р. Г. П.: „Негђе од окѡобра и наредних четѡири-ѡетѡ мјесеци, свјеѡло се ѡе-шко ѡробија, дође и ѡрође, ѡреовладава кишовиѡ вријеме од којеѡ зѡраде и ули-це ѡѡриме сарајевску сиву. Тада и сѡа-новници уѡишају, замишљено обављају дневну руѡину, иду као навијени иако не ѡребрзо и не осврћу се око себе. Треба ѡро-лазиѡи између кайи и сѡрѡљиво чека-ѡи док се ѡиетѡ не изљеѡѡа. А киша зна ѡѡѡиѡи данима...”, одломак је из ѡриче „Прољеће” из истѡименоѡ романа. Како сада доживљаваѡе Сарајево?

Н. К.: Сарајево је мјесто живота још од 2002. године и волим тај град. Свакодневница је као и свугдје – задихана и оптерећена баналностима, и онда ми је, чини ми се, баш због тога на посебан начин занимљиво тражити своју про-зну поетику у граду у којем живим.

Р. Г. П.: Криѡичари су Ваше књиѡе Amarcord, Исијавање и Бескућник, на-словили „ѡребѡњском, или завичајном

ѡрилоѡијом”. У ѡновљеном издању Amarcorda (2025) нема измена. Да ли се може рећи да је уѡраво ѡа књиѡа ѡлазишѡе за две ѡѡѡѡе?

Н. К.: Да, та је књиѡа полазиште из које су настале друге двије. Мени је лич-но важно да ја споменуѡу ѡребѡњску ѡрилоѡију нисам планирао у том обиму, није настала зато што сам имао визију да напишем такво нешто. Спонтано се склапала и није било неке калкулације у том смислу. Тај се опус на неки начин природно заокружио и желим да вјеру-јем да и читаѡци могу такве ствари осје-тити.

Р. Г. П.: „Ја никада не бих живио у Америци да није било ратѡа”, а осѡали сѡе ѡамо деветѡ ѡгодина. Иѡак, да ли мо-жемо рећи да до самоѡ краја бѡравка ѡо за Вас није била „ѡбећана земља”?

Н. К.: У праву сте, није то била моја ѡбећана земља и од првог дана сам знао да ћу ѡтићи. Ја сам био она врста еми-гранта која се, сигуран сам, никада не би усудила на такво измјештање да није било ратног пожара. Ипак, након све-га, америчко искуство је једно од најва-жнијих у моме животу. Као што у самој књиѡи стоји, чѡвјек често и не зна шта све може док није сурово приморан да искушава своје лимите.

Р. Г. П.: Ако ѡѡѡирамо Мирка Ко-вача из књиѡе Вријеме које се удаљава, ѡиѡамо се зашѡ нешѡ не можемо за-бѡравиѡи, зашѡ се сећамо или зашѡ мислимо да смо заборавили?

Н. К.: Поглед уназад је есенцијал-на чѡвјекова потреба, јер је сјећање интегрални дио нашег најважнијег по-слања, да смо свјесна бића. Шта ми од тога направимо у умјетничком смислу,

колико се успјешно носимо са таквим покушајима, потпуно је друга прича.

Р. Г. П.: *Па ипак, сада када живиш у Босни, у Сарајеву, често мислиш на Лос Анђелес, а док си били тамо мислили си на Босну.*

Н. К.: Да, трава је увијек зеленија на другој страни. Био сам више пута у Америци након што сам се вратио, али је занимљиво да нисам никада ишао у Лос Анђелес, у Калифорнију. Често кажем да бих волио направити документарни филм како се враћам у Лос Анђелес и обилазим неке дестинације које сам описивао у *Amarcordu*.

Р. Г. П.: *„Научио сам из тог периода нешто о себи, о чему раније нисам размишљао, то како баш и нисам дио њемене. Наиме, дружење са земљацима или нашим је, у највећем броју случајева, било нејприродно; виђаш се са људима с којима у неким нормалнијим околностима немаш о чему причати.“* Доживели си крајко искуство са масонском ложом, у шрену помислили на самоубиство, шаксирали, сусретали љумце и чудаке, возили си знаижељне и до Холивуда. Уиознали си Криса Пена, браћа Шона Пена, гоставили си му и свој сценарио, сјријашељили се са њим. Шта је била најшамнија слика, а чеја се радо сећаш?

Н. К.: Америка је генерално за мене била тамно искуство, баш трауматично и застрашујуће. Драго ми је да сам преживио и то је можда највећа радост. Наравно да има пуно лијепих ствари које су ми се тамо десиле, али су тамни тонови ипак најприсутнији када се поново осврнем на тај период. Истовремено сам упознао доста наших људи који су на исти начин дошли и имали потпуно

другачије искуство, те остали тамо као сретни и успјешни. Хоћу да кажем да је моје „сатанизирање“ Америке врло лично и интимно и нема пуно везе са том земљом у стварности.

Р. Г. П.: *Зайисали си: „Посмашрао сам како ијуцкају кафу и одмах ми је зайела за око њихова самоћа, можда збој моје власиш, као концевш живоша.“* Фелинијев филм *Amarcord* иледали си и пре огласка у Америку, изледа да Вас је добро преишесао. Кроз роман преваја шема раша, а у Вашим филмовима шакоће су видљиве последице и шрауме. Да ли си помишљали на оглазак у Америку, можда накрајко, да није било раша?

Н. К.: Можда само као туриста, само тако.

Р. Г. П.: После неколико година врашили си се накрајко, у иосешу родишелима, који су мењали кућу из Требиња за Дубровник. Како наћи или преиознаши то нешто што човека покреће, како то сшавиши на иаиир и, можда најважније, када и колико иустииши иричи да се мења и крене неиланираним иушем?

Н. К.: Да, то су неки принципи које и данас слиједим, да пустим причу да се одмотава. Често је оно када се прича отме најбоље за само дјело.

Р. Г. П.: *Неизосшавно морамо иоме нуши Ваше деишнство и ириче о риболову, док си живели у Требињу.*

Н. К.: Има прилично тога баш у шребинској шрилоији и позивам све оне који је нису прочитали, ако их такве теме занимају, да је прочитају. И то баш тим редом *Amarcord*, *Исијавање* и *Бескућник*. Скоро сам на једној промоцији рекао да можда има више Требиња,

Медитерана, риболова и свега осталог у тим књигама него што стварно има у моме животу. Можда је то и последица тога што сам се на неки начин преточио у споменуте књиге.

Р. Г. П.: *И најзад, када је реч о књизи Amarcord, кажеш: „У Сарајеву сам срео самој себе, онаквој какав бих вјероватно био да нисам имао емигрантску епизоду.”*

Н. К.: Шта би било, кад би било, или да није било – честа су хипотетичка питања која нам се свима врте по глави. Без озбира што то очигледно не можемо сазнати, и даље нас држе такве конструкције.

Р. Г. П.: *Роман Исијавање објављен је у Србији 2019. године. „Сейшембар. Сјојим с кофером исјред родне куће и њрви љути ми се чини као да се кућа смањила, као да је љрије била већа.” Значи, Ваш јунак се враћао из Шведске. Колико аутобиографској има у овом роману?*

Н. К.: Тај роман је најмање аутобиографски од цијеле трилогије, без обзира што ме у тој књизи поприлично има. Има ту неке полифоније карактера у списатељском смислу који су онда исписани у ликове који су у коначној књизи. Не бих рекао да сам се крио иза трећег лица, већ више да су спонтано кроз рукопис избијали разни, мени познати људи, иако и не тако свјесно у самом процесу писања књиге.

Р. Г. П.: *Да ли је „најгора болест која не боли”?*

Н. К.: Нисам сигуран, то је извучено из контекста приче, те тако огољено можда и не пије толико воде.

Р. Г. П.: *Мајка Тица, која је сав животи посветила сину Бесиму, једна је од окосница романа Исијавање. Па да Вас љишамо, како је љрошциало Ваше дејствијство?*

Н. К.: Имао сам сретно и испуњено дјетињство, препуно љубави пажње и јако се осјећам привилеговано због тога. Хвала прије свега мојим родитељима, и свака им част на таквом емотивном наслеђу.

Р. Г. П.: *Млађо и Бесим знали су се још као средњошколци. Да ли је мојуће, у данашње време, обновити љријатељство, „бићи ко браћа”? „Гдје се може ошћити кад љадне шешка ријеч, а од ријечи обично све и крене”?*

Н. К.: Често кажем да мимо политике и токсичних медија у Босни има безброј лијепих и инспиративних прича о другарствима која су преживјела све недаће. Има их, ако желимо да их видимо и чујемо.

Р. Г. П.: *Да ли је „мањи љрад, већа шурта”?*

Н. К.: Провинцијски дух, знамо врло добро, обитава свугдје и одувјек. Ипак, родна грудa таквог духа је провинција сама. Како каже Мирко Ковач, када су га питали има ли ишта горе од Билеће љети: „Има, Билећа зими.”

Р. Г. П.: *„Мосћар је био љрави љрад ших година. Сад, љослије раћа, што није љрад, што је инвалид. Неће умријејти од рада и љоврега, као бива закрьили су ља, али неће никад више бићи онај љрад.” Недавно сам била у Мосћару. Све се љрећворило у шуризам, да ли сам у љраву?*

Н. К.: Не само у Мостару, већ и глобално – масовни туризам је постао права пошаст. Што је лепши и занимљиви град, тај је проблем израженији. Али нико нам није крив, када се похлепа за новцем и одсуство визије удруже, добијемо непрегледне колоне туриста и локално и глобално.

Р. Г. П.: „Не бојим се смрти, бојим се али сам сиреман, кад год да буде. Не бојим се чешника, ни данас није наивно када, на примјер, крене прича како ће Источна Херцеговина бити надокнада за Косово и како нови рат није искључен, ако буде било пошребно.” То су речи Ваше јунака, а шта Ви мислите? Је ли, најзад, моћан мир?

Н. К.: Наши ратови, без обзира како ће ово звучати – а мене тјешти да можда ништа не мрзим као сами рат – нису завршени. Грозно би и трагично било да се наставе, али истовремено стиче се дојам да ми не знамо шта ћемо с овим половичним миром, гдје у некој мјери нико није побједио, као што нико није до краја изгубио. Страшно је како већ јако дуго сумануто базамо у овој постратној политичкој мочвари.

Р. Г. П.: Пијача у центру града Требиња. „Људи на пијаци припремају шези, они немају кад наклањати о смислу живота јер га морају стално живјети да би преживјели.” А ојеш, без дружења и ћаскања нема живота. У роману Бескућник говорише и о шоме како је, након смрти оца 2014, мама живела сама, а њени најближи су је повремено, обично викендом, обилазили. Али шу уобичајеност прекинуо је шелефонски позив – да је, сада у празној кући, поилава. Која је сада Ваша породична адреса? Шта је са кућом у Требињу?

Н. К.: На мјесту куће је направљена мала и лијепа зграда, у којој смо сестра и ја добили станове. Као што је и описано, додуше тада само као план, у Бескућнику.

Р. Г. П.: Помињете и ону несћварну динарску клећу: ко се не освети, њај се не посвети. Да ли је она Вама сћрана, јер у роману једној јунакињи баш и није?

Н. К.: Ти изрази живе међу нашим људима, памте се и спомињу. Тежак сам на праштању, али ми је освета страна. Осјећао бих се вјероватно поражено и губитнички када бих маштао о освети, а себе управо супротно доживљавам, као побједника.

Р. Г. П.: „Жене иду на ценазе на једном мјесту, хоца је шу и све је религијски прихрањено, а на другом мјесту жене уошше не иду на мезарје. Као да је ислам заживио прије неколико деценија и шребаму ипак још мало времена да се јасније усћосћави.” Та босанско-муслиманска умирања и сви ришуали који их прише су посебна прича. Да ли Вас ша умирања увек зашекну несћремне?

Н. К.: Умирање је велика тема, са посебним специфичностима код људи који формално не практикују религију. Ислам је религија која је већ прилично дуго у процесу редеоинисања и бојим се да ће тај процес још потрајати. Босански муслимани, Бошњаци, у свему томе такођер и даље траже свој специфични модел. Некада изгледају као прилично изгубљени у том тражењу, мада ово може бити само моје приватно осјећање.

Р. Г. П.: Вероватно да није случајно што се у писању, али и филмовима, често

враћаише на своја и шућа пошискивања, ше улазише у „шунел сјећања”. Има ли ишша узалудније нећо шраіаши за бившим временом?

Н. К.: Пуно је ствари које су узалудне у животу, а које човјек без обзира на

то и даље не може да одгурне од себе. Ми, на овим просторима, често патимо од повишене сентименталности. Не знам зашто је то тако и моје су књиге у великој мјери баш о томе.